

late. Atenția vizitatorului a fost reținută la început de icoanele transilvănene din secolul al XVIII-lea, pictate pe lemn în culori sobre ce nu stingheresc cu nimic desenul naiv, dar expresiv, al meșterilor anonimi, probabil din nordul Transilvaniei. Alături de acestea a fost expus un bust de sfânt, sculptat în lemn, indus cu stucatură, al cărui volum se reliefează printr-un accentuat joc de umbră și lumină. Sculptura, în stil baroc, a fost realizată spre sfârșitul secolului al XVIII-lea.

Printre operele de artă străină care au figurat în expoziție se numără celebra pictură a lui Henri Met de Bless, *Drumul crucii* și sculpturile *Leul strivind un șarpe* a lui Antoine Louis Bayer și *Bărbat citind* de E. Barlach.

Partea cea mai însemnată a achizițiilor și a expoziției la care ne referim o formează arta modernă românească, ce se impune nu atât prin numărul mare de lucrări cât mai cu seamă prin calitatea lor. Ne oprim doar asupra citorva nume de artiști și opere care vor ilustra importanța acestor achiziții. Printre aceștia Gheorghe Petrașcu cu o *imagine a Venetiei*, un *Autoportret* cu o fizionomie solid construită și o adâncă analiză psihologică; de asemenea, o frumoasă *natură moartă cu flori de câmp* și un *peisaj urban* în care aclincimea spațiului este obținută prin degradeuri tonale. Din creația lui Th. Pallady au fost expuse două *peisaje* de pe malul Senei și un *nud de femeie*, cu desen riguros, susținut de o gamă cromatică surlinizată, bazată pe armonii de griuri și ocuri.

Picturile Elenei Popea, *Casa din pădure* și *Călugărițe din Bretania*, marchează etape diferite

din evoluția pictoriței. Prima, executată printr-o alternanță de culori calde și reci, de o consistență păstoasă, îi caracterizează preocupările stilistice din preajma anului 1920. A doua se situează în epoca maturității creatoare, cu compoziții clare, dominate de lumină.

Fr. Șirato a fost prezent în expoziție cu patru lucrări: *Peisaj, Femei în fotoliu, Natură moartă cu garoafe*, și *Natură moartă cu portocale*, din ultima etapă a activității sale, etapă în care a ajuns să imbine armonios linia cu culoarea, într-un raport echilibrat și stabil. Alături cu aceștia s-au impus transilvănenii Nagy Istvan, Szolnay Sandor și Tasso Marchini.

Arta lui Țuculescu a fost punctată de trei lucrări din perioade de evoluție succesive: *Cîmpie cu tauri*, din perioada folclorică, *Scrutări*, din perioada simbolică și *Marină (Țărnuț roșu)* din ultima perioadă, cea totemică.

Dintre sculpturile ce au figurat în „Expoziția achizițiilor” menționăm *Zeul războiului* de Dimitrie Paciurea, o *Maternitate* cioplită în lemn, realizată de Gallas Ferdinand, *Țărnuț din Oaș*, materializat în teracotă de Ferenczi Beni, *Femeia cu cobilița* de Boris Caragea.

„Expoziția achizițiilor” s-a bucurat de mare succes în rîndurile vizitatorilor clujeni și a turiștilor străini. Se preconizează ca în viitor acest gen de expoziții să se organizeze la intervale mai scurte de timp, avînd în vedere creșterea din ce în ce mai mare a patrimoniului artistic muzeal și necesitatea popularizării noilor achiziții.

María CHIRA

„CONTRIBUȚII LA CUNOAȘTEREA ISTORICULUI BIHORULUI” (I)

Apărută recent sub auspiciile Comitetului de cultură și artă Bihor și a Muzeului Țării Crișurilor, cartea semnată de muzeograful V. Faur, printr-o prezentare riguros științifică, aduce o contribuție de seamă la aprofundarea istoriei acestor ținuturi de la hotarele vestice ale țării.

Autorul face o analiză clară a citorva momente de seamă din viața și lupta românilor din Bihor pentru dreptate socială și națională. Încercăm o prezentare succintă a principalelor capitole ale lucrării.

1. *Date noi despre unul din momentele importante ale ființării gimnaziului din Beiuș*. Liceul „Samuil Vulcan” din Beiuș, care împlinește anul acesta 142 de ani de la înființare, s-a înscris în istoria culturii transilvănene ca un factor de primă importanță. Autorul se oprește asupra unor momente din evoluția școlii.

2. *Documente bihorene despre propaganda postpașoptistă a emigrației române*. După înfringerea revoluției de la 1848, o seamă de revoluționari români au luat drumul străinătății, fără să pără-

sească însă credința în idealurile pentru care luptaseră. Departe de patrie, ei încercau să invie flacăra revoluției. Publicațiile din străinătate ale revoluționarilor români erau socotite periculoase, autoritățile din Bihor încercînd să oprească pătrunderea acestora spre Transilvania centrală, iar pe răspînditorii lor să-i trimită în fața curții marțiale.

3. *Aspecte din lupta românilor bihoreni pentru menținerea limbii*. Nedreptatea instaurată veacuri la rînd în aceste părți ale Transilvaniei avea să genereze un noian de manifestări în sensul emancipării sociale și naționale a bihorenilor care cereau „ca limba și naționalitatea română să fie asigurate, ca românii să fie reprezentați pretutindeni; acolo unde românii formează majoritatea, să fie aleși funcționari și deputați români; în fiecare sat românească să fie școală română; să se tipărească cărți românești” (p. 21). Petiții, memorii, rapoarte, dădeau glas voinței unanime a bihorenilor de a nu renunța la limba strămoșească.

4. *Momente din lupta țărănimii bihorene pentru drepturi sociale*. Autorul conchide că „țărănimea

bihoreană n-a suportat cu pasivitate exploatarea capitalistă ci a încercat a-și face singură dreptate...“ (p. 56). Drept mărturie pentru cele afirmate stau numeroasele mișcări din sate ca: Aleșd, Tinca, Valea lui Mihai, Tăgăclău etc.

5. Din corespondența unor mari muzicieni români cu Nicolae Firu, dirijorul Reuniunii de cîntări „HILARIA” din Oradea. N. Firu, dirijor al corului ce anul acesta a sărbătorit 95 de ani de la înființare, s-a impus în același timp ca un bun cunoscă-

tor al istoriei Bihorului, lăsînd în urma sa cîteva lucrări importante. În îndelungata sa carieră de dirijor, el a colaborat cu personalități culturale ale timpului cum au fost: G. Musicescu, T. Brediceanu, D. G. Kiriac, S. Drăgoi ș.a.

Fiecare capitol al lucrării prezentate este urmat de o anexă documentară. Pe lîngă interpretarea științifică a evenimentelor este meritul autorului că a inclus în circuitul istoriei transilvănene și un material arhivistice de o mare bogăție informațională.

Ioan GODEA

„ARTA POPULARĂ DIN NORDUL TRANSILVANIEI”

Rod al unei temcinice munci de documentare, lucrarea pe care încercăm să o prezentăm s-a bucurat de o largă prețuire din partea specialiștilor și a unui public larg, iubitor de frumos.

Academicianul Constantin Daicoviciu în „Precuvîntarea” pe care o semnează scrie: „Răspunzînd unor superioare exigențe științifice de specialitate, *Arta populară maramureșeană completează, de fapt, volumul de același autor „Portul popular din regiunea Maramureș”, prezentînd tot restul creațiilor artistice populare din zonele etnografice ale nordului Transilvaniei (Maramureș, Lăpuș, Chioar, Codru, Cîmpia sătmăreană), cu o străveche cultură populară autohtonă”.*

Partea introductivă a lucrării cuprinde două subcapitole, de fapt două mici studii, care într-o formă concentrată comunică numeroase date a căror cunoaștere este indispensabilă înțelegerii fenomenului de artă populară în general. În primul, intitulat, *Cu privire la originea artei* sînt analizate unele teorii privind nașterea și caracterul artei primitive, subliniindu-se că pentru momentul inițial nu se poate despărți creația artistică de cea orală, de muzică și de dans.

„*Arta populară, precizează autorul, a luat naștere o dată cu procesul muncii, o dată cu necesitatea confecționării obiectelor utilizate în viața de toate zilele, ca una din singurele posibilități de exprimare și concretizare artistică a gustului, mentalității și aspirațiilor poporului”.*

Amplu și bine documentat, al doilea subcapitol al introducerii, *Privire istorică asupra meșteșugurilor artistice populare românești* prezintă această problemă începînd cu secolul X, insistînd asupra meșteșugurilor din mediul rural. Autorul jalonează principalele momente ale dezvoltării meșteșugurilor din țara noastră, urmărind evidențierea diversificării acestora cît și a creșterii numărului meșterilor de la sate, de pe domeniile feudale și din orașe.

Cu multă dreptate, considerăm noi, se insistă asupra satelor specializate în anume meșteșuguri, scoțîndu-se în evidență cauzele economice, în

primul rînd, care le-au determinat apariția și o îndelungată existență.

Polispecializarea unor anume sate, „*roirea*” meșteșugului în localități învecinate, sau specializarea satelor limitrofe centrului meșteșugăresc în ocupații anexe meșteșugului de bază, existența unor sate care produc obiecte destinate unei anume naționalități conlocuitoare, factorii istorici și economici care au determinat dispariția unor meșteșuguri sau a unor sate specializate, sînt probleme extrem de interesante, a căror tratare sumară, impusă de însuși caracterul volumului, ne face să simțim din nou lipsa unei lucrări ample, care să trateze temeinic, exhaustiv, aceste aspecte.

În continuare, în cadrul aceleiași subcapitol, autorul punctează evoluția documentară a fiecărei categorii de meșteșuguri artistice.

Dorim să subliniem că o calitate de seamă a lucrării ni se pare tocmai faptul că problemele ridicate sînt tratate și din punct de vedere istoric. Nici un moment fenomenul creației populare nu este privit „în sine” strict descriptiv, ci ca o componentă organică a întregii dezvoltări istorice a poporului român. Căci, așa cum se sublinia, într-o lucrare nu de mult apărută, „*Cultura este întreaga creație colectivă a societății. Ea cuprinde tot ceea ce este unitar de-a lungul veacurilor în viața unui neam, tot ceea ce devine un obicei de viață, o formă de viață deosebită, moștenită de generații, specifică aceluși neam*”¹.

Manifestările artistice nu sînt limitate nici în timp, nici în spațiu, analizarea lor depășind astfel etapa simplei consemnări, întîlnită atît de des în literatura noastră de specialitate.

Capitolul II, *Meșteșugurile artistice din nordul Transilvaniei* tratează, în urma unei ample documentări, evoluția istorică și artistică a fiecărui meșteșug în parte. Inserarea unei statistici a meșteșugarilor, pe specialități și centre, este nu numai utilă, dar are și valoare de document pentru cercetătorii vremurilor ce vor veni.

¹ P. P. Panaitescu, *Introducere la istoria culturii românești*, Edit. științifică, Buc., 1969, p. 11.